

správním dvoru soudním) výhradně správním soudnictvím, rozumíme ovšem požadavku nesesaditelnosti jeho; když ale při okr. hejtmánství a při místodržitelství tentýž úředník vedle toho též ještě obstarává jiné funkce správní, nemůže přec býti v tomto směru ad nutum amovibilis, v onom nikoliv.

Výtky, které činí p. spisovatel dosavadnímu řízení správním u samému, jsou z velké části odůvodněny a jest v tomto směru nedostatečnost nynějších předpisů vůbec uznána. Přes to však zdá se nám, že i v tom směru p. spisovatel někdy přestřeluje. Tvrdí-li se na př. na str. 293, že v řízení správním se zastupování advokáty více méně toliko trpí, tož jest jednoduše věci příslušných zástupců, by práva svého zastupovacího ve smyslu § 8 adv. řádu náležitým způsobem hájili, není však třeba zákonodárné opravy aniž stanoviti nucené zastupování stran advokáty v řízení správním. Touží-li se dále na str. 282 na to, že ve věcech vodních není podnikateli uložena povinnost, označiti všechny strany zúčastněné v řízení, tož přehlíží se důležitý rozdíl mezi řízením ediktálním a řízením zkráceným, jakož i právní důslednosti, k tomuto rozdílu se pojící. Nedobře lze rozuměti výkladům o významu rei judicatae na str. 331 a 332, kdež se navrhuje, by právoplatné rozhodnutí musilo dle okolností ustoupiti zájmům veřejným, však toliko proti náhradě. Když by však res judicata oproti veřejnému zájmu neplatila, z jakého pak důvodu mohla by se poskytnouti náhrada?

Návrhy na opravu policejního řízení trestního jsou po našem soudu polovičatosti. *Lienbacher*, jehož si p. spisovatel právem velice váží, uhodil na strunu pravou svým návrhem, by všechny policejní věci trestní (třeba vyjímaje řízení mandátní) byly přikázány řádným soudům. Námitku, kterou proti tomu činí p. spisovatel s hlediska, že prý soudcové práva správního s dostatek neovládají, slýchali jsme sice již často, ona však zajisté nemá platnosti oproti mladší generaci právnické, v duchu nynějšího studijního řádu vychované.

Pražák.

Politické hospodářství.

Dr. *Josef Drachovský*. *Principy kontroly státního hospodářství v Rakousku* (Státovědecké řady »Knihovny Sborníku věd právních a státních«, č. IV. — Praha 1904).

Tímto spisem nadaného a neunavného autora dostalo se našemu písemnictví první, na vědeckém základě zbudované monografie z oboru, který sice vystupuje formálně pode jménem samostatné disciplíny, t. zv. státního účetnictví, ale vskutku ani nemůže býti pouhým výkladem účtové a pokladničné techniky veřejných hospodářství, nýbrž pro nezbytnou souvislost všech příslušných zařízení a postupů s celým ústrojím práva finančního také venkoncem o toto se opíratí musí. Jen tak stávají se možnými vyšší hledišťe a kriticky soustavný výklad

Jsa pro svou práci vypraven potřebnou znalostí nejen rakouského finančního práva, nýbrž i vědy národohospodářské, mohl spisovatel dáti své

práci dvojí úkol, o němž v předmluvě se zmiňuje, totiž: vyložiti vztahy kontroly k příslušným národohospodářským a právním teoriím a pokusiti se, kde by se účelným vidělo, o řešení otázek sem spadajících, spolu však dáti studujícím vhodnou pomůcku. S toho hlediště vyplynulo také rozdělení látky na kapitoly, z nichž v první se rozbírá pojem kontroly a její roztřídění. v další se líčí orgány její a jejich systém, v následujících pěti hlavní obory kontroly, totiž pokladničná, administrativná a t. zv. státní, s dalším jich líšením na preventivnou a detektivnou, v konečné pak se obírá spisovatel účinky kontroly.

Obmezený objem, jenž byl spisu dán (90 str.) — hlavně asi právě pro to, že má sloužit spolu za učební pomůcku pro studium státního účetnictví — zavínil arci, že výklad o některých oněch sporných základních otázkách, jejichž řešením autor dle předmluvy se obírá, v podstatě se obmezil na přehledné vylčení jádra sporných problémů a autorova mínění, aniž se on do obšírnějšího odůvodnění svého názoru pustil. Kdyby byl jinak učinil, nebyl by se ovšem uvaroval nesouměrnosti celé práce, kterouž hleděl zachovati tím, že také ve vlastní technické stránce kontroly účelně a se zdarem po stránce didaktické cenným, vytkl všude vodící pravidla, v podrobnostech prostě, odkazuje k těm kterým nařízením a instrukcím. V klasifikačním oddíle bývalo by snad správnější vyjíti od všeobecného pojmu kontroly ve státě a teprv do toho rámce zasaditi výklad kontroly hospodářské s potřebnými roztříděními. Bylyť by se tak věci jadrněji odlišily. Rovněž bývalo by po názoru našem správnější nezabíratí rozpočet sám mezi spůsoby kontroly, nýbrž pojmuti jej jako předpoklad jistých úkolů kontroly a dáti mu dle toho soustavní místo. A též by býval žádoucím něco obšírnější rozbor techniky novověkého rozpočtu. O rozsahu, jakým se v podobném spisu souvislé látky finančně právní mají zahrnouti, může arci býti spor. I nemá tudíž vytknutí toto býti na újmu plnému uznání celkové vědecké zdařilosti a praktické upotřebitelnosti spisu, jehož dobrou stránkou jest také takt, s jakým si spisovatel vedl ve výběru formulářových vzorů. Podal, čeho ke znázornění třeba, aniž — jak autoři v tom oboru rádi činívají — zbytečně spis přetížil celostránkovými účetnickými tabulkami. Poněkud méně péče věnoval autor stránce slohové, jež jasné pochopení vývodů věcně správných po různu zbytečně znesnadňuje, kdežto jiná místa zase (zvláště v prvních kapitolách) přímo svědčí o jisté lhostejnosti pro lepší vytríbenost formy, kteráž jest nemalé části našeho nadějného vědeckého dorostu společna. B.

Gebauer, Das Wesen des Kapitalzinsens und die Zinstheorie v. Böhm-Bawerks. Vratislav, 1904.

Teoretická studie tato názvem svým slibuje více, než skutečně jest a než již dle stručnosti své může býti. Jest známo, jak značný rozruch vyvolala úroková teorie Böhm-Bawerkova, vyslovená a zdůvodněná v epochálním díle jeho »Kapital und Kapitalzins«. Projeveny sice i některé námitky a pochybnosti, jež B.-Bawerk snažil se zase vyvrátiti, avšak soustavná kritika, jež by teorií touto otřásla, dosud se neobjevila. Také autorovi, jenž rovněž naproti Bawerkově teorii stojí na odmítavém stanovisku, se to nepodařilo. Chybou jest, že si vybral jen některé body z teoretického odůvodnění odpůrcova, se

kterými však celá teorie jeho ještě nepadá. A i tu sběhly se autoru některé omyly. Autor jest přívržencem oné teorie úrokové, kterou označuje B.-Bawerk názvem »naivně produktivní« a kterou nejméně formuloval H. George. Autor praví, že specifickou úlohou každého kapitálu vůbec jest odpoutání (»Auslösung«) přírodních sil a jich použití a instalování ve výrobním procesu. Nejen v uloženém víně a ve stádě ovcí projevuje prý příroda svou sílu hodnototvornou (werterzeugende Kraft); právě tak, ano ještě více manifestuje svou sílu též v nástrojích a strojích.

Tu ale autor upadá v onu chybu, kterou B.-Bawerk zastancům právě této úrokové teorie vytýká. B.-Bawerk dokonce nepopírá známý fakt, že pomocí kapitálu vyrobiti lze za týchž podmínek více statků než bez něho, avšak on žádá přesný důkaz, že toto plus statků má též větší hodnotu, že jest zde krátce výnos nejen hrubý, nýbrž i čistý. V tom vězí právě dle Bawerka celý problém úrokový. Ale tomuto důkazu se autor prostě vyhne, jestliže »hodnototvornost« kapitálu předem již předpokládá. Praví-li autor, že kapitál počet výrobků zmnožuje, aniž by poměrně náklady zvyšoval a připojuje-li k tomu: »jinak řečeno: kapitál zvyšuje nejen hrubý výnos, nýbrž i čistý,« jest to právě jen tvrzení, k němuž právem B.-Bawerk může namítnouti: quod est demonstrandum! Vedle toho však hledati produktivnost kapitálu v silách přírodních jest patrně omyl. Neníť pochybnosti, že síly přírodní jsou vedle kapitálu samostatným činitelem výrobním. Ale ovšem mohou míti jakožto takový jen tehdy význam hospodářský, jsou-li v obmezeném množství a převlastitelné, jako ku př. půda. Jinak nemohou býti přece pramenem hodnoty a tudíž také ne úroku, třeba byly sebe produktivnější ku př. sluneční světlo a teplo, vlaha atd. Uvádíli tedy autor výslovně jakožto zdroj úrokový tíži, teplotu, vítr a j., lze sotva s touto jeho pozitivní teorií úrokovou souhlasiti. Vždyť autor sám na jiném místě přiznává, že tyto síly spoluúčinkují ve výrobě zdarma (kostenlos) a nelze pokládati za dostatečný jeho výklad, že ovšem ale jich podrobení vyžaduje námahu a oběť v podobě nákladu kapitálového. Praví-li pak dále autor, že kapitál ve výrobním processe »pracuje« jako dělník, jenže účinněji, pak jest to pouhá metafora a nic více. Ještě do hustějšího labyrintu dostává se autor uvažováním o otázce, jeli úrok se sociálního hlediska oprávněn. Dnes, kdy národohospodářská teorie po stránce metodologické stojí na výši poznatků Mengrových a Bawerkových, jest zřejmo, že otázka taková naproti Bawerkově teorii jest naprosto nepřijatelná. Bawerk vykládá důvod úroku po stránce theoretické a proti všem tendencím sociálněpolitickým výslovně se ohražuje. Nikoli, jeli úrok spravedlivý, nýbrž proč jest, zní jeho tesa. To autor přehlídá a zabíhá na pole, které s teorií úrokovou nesouvisí a jež jej zavádí k podivným důsledkům. Autor tvrdí totiž, že »skoro každý člen moderní měšťácké společnosti jest vlastníkem kapitálu.« Při tom prý mechanismus dnešního hospodářského řádu vykonává akt vyrovnávající spravedlnosti, ježto kapitalistova odměna jest co nejmenší, naproti tomu však že hlavní část produktů kapitálu připadá konsumentům a tudíž společenskému celku. Příčinou toho jsou jednak volná soutěž jednak hospodářské krize tam, kde volná soutěž následkem kartelů jest vyloučena. Po těchto jinak nedoložených tvrzeních, kde směsuje autor problem distri-

buční s problemem cenovým — vždyť není vyloučeno, že i při klesání cen kvota kapitalisty naproti kvotě dělníka relativně může stoupati — nazývá opět autor úrok »mzdou« kapitalisty, která mu za jeho společensky blahodárnou působnost má býti také popřána. Patrně tu zaměňuje opět autor funkci kapitalisty s funkcí podn. katele a úrok s důchodem podnikatelským.

V další části své práce, zabývá se pak autor kritikou pozitivné teorie Bawerkovy, zejména onou otázkou, jaký význam má čas pro odůvodnění vzniku úroku, a popírá, že by pouhé uplynutí doby jakýkoliv vliv při tom vykonávalo. V tom směru pokládá právě theorii Bawerkovu za pochybenou.

Ačkoliv s názory autorovými v mnohém nelze souhlasiti, přece studie jeho, tím, že obírá se různými spornými záhadami, nabádá k přemýšlení a nepostrádá zajímavosti.

C. H.

Ehrenberg, Sozialreformer und Unternehmer. (Unparteiische Betrachtungen.) Jena, 1904.

Spis náleží mezi množící se v poslední době publikace těch, kterým dosavadní postup sociální reformy jest příliš prudký a ukvapený, kterým dnešní společnost pro sociální reformu není vůbec ještě dosti zrala a kterým i jinak dosti krotké požadavky, jako ku př. další vybudování dělnického pojišťování, obligatorní zavedení průkazu práce, legální zastoupení dělnictva atd. jsou již utopiemi.

Jako jiní spisovatelé tohoto směru, přichvaluje si autor dělnické poměry v Anglii, kde zaměstnaní děkují své příznivé postavení nikoliv zásahu státní správy, nýbrž svépomoci, ačkoliv jinak jest nucen uznati různost celého vývoje tam a na pevnině. Charakteristické jest, že autoru líbí se na sociální politice Bismarckově především to, že týž pohrdal vůbec teorií. Obrací se také ostře proti katedrovému socialismu stýskáje si, že většina mladšího úřednictva německého pochází z jeho školy a omlouvá pak zaměstnatele, že proti této »sociálně politické avantgardě« seřaďují se v obranný šik. Autor vůbec vysoký význam přikládá podnikatelstvu, jež nazývá »tělesnou silou chtění národního hospodářství«. Také podnikatelům dostati se musí proto ochrany.

Až potud má spis ráz více agitační a nebylo by vůbec třeba s ním se zabývatí. Dále však autor sestupuje poněkud hlouběji k věci a tu některá tvrzení jeho nelze odbýti mlčením. Autor praví totiž, že dnešní sociální hnutí nemá za základ spor mezi kapitálem a prací, nýbrž že se jedná při tom o boj mezi prací duševní a tělesnou. Podnikatel jest prý takovým duševním pracovníkem. Dělník nemůže prý státi se podnikatelem nikoliv proto, že postrádá kapitálu, nýbrž že se mu nedostává podnikatelského vzdělání a zkušeností. Kapitalistu dlužno od podnikatele lišiti. Kapitalistou prý jest onen, kdo buď sám pracoval, aneb jeho předkové pracovali, a kdo uspořené kapitál jiným dává k používání. Při akciové společnosti řiditelé a správní radové jsou podnikateli, akcionáři kapitalisty. Podnikatel neděkuje svou moc kapitálu, jímž vládne, nýbrž svému duševnímu výkonu.

Jest zřejmo, že tyto věty nejsou správné. Jest přece známo, že bez kapitálu vůbec nelze podnikati, že podnikatelské schopnosti a výkony nelze stotožňovati vždy s duševní prací, že kapitál nevzniká a nehromadí se pouze

prací. Dokonce již příklad s akciovou společností jest nešťastně volen. Placený řídící akciového podniku není zajisté podnikatelem, za to i prostý akcionář jest jím vždy, poněvadž nese risiko podnikání. Tu jest tedy teoretické východisko autorovo pochybeno.

Autor obrací se pak proti etickým požadavkům v sociální politice, ve které prý rozhodovati má jen účelnost, proti stanovisku celkových zájmů, a jen dalším krokem jeho pak jest, že se staví i proti konkrétním požadavkům, jako proti prázdňovému pojišťování, proti obligatorním nestranným průkazům práce, proti svobodě koaliční, ba i proti hnutí společenstevnímu. Dle autora vůbec se nemá poměr pracovní považovati za pouhou smlouvu pracovní. Podnikatelé i dělníci jsou prý orgány podniku a mají společný zájem na jeho zdaru. To však tvrditi lze bez výhrady jen tam, kde dělníci mají podíl na zisku, jinak dojísta zájem dělníka, jenž odměňován jest pevnou mzdou, jest na zdaru neb nezdaru výrobního výsledku jen velmi skrovný.

Praktická sociální politika spočívá dle autora nikoli v zasahování v poměr pracovní, ježto jest nebezpečí, že tím ohrozí se podnikání vůbec, jež celý národ živí, nýbrž v jiných oborech, jako vzdělávání mládeže, potírání pijáctví, pobídce ku spoření atd. Také zabývá se autor národohospodářskou výchovou a velmi horlí proti spojování její s erudicí právnickou. Jistě tu přestřeluje, praví-li, že dobrý národohospodář si musí právnické myšlení odvyknouti. Na to následuje veliký chvalozpěv na »měšťáctví«, na jeho výkony a úkoly. Jen že autor pojímá »měšťáctví« velmi úzce. Nepatří sem dle něho ani rolnictvo, ani střední živnostnictvo, ba ani t. zv. svobodná povolání. Všechny tyto kategorie hází prostě přes palubu. Tak zbývají na konec autorovi jen velkopřemyslníci a velkoobchodníci, ve které skládá své naděje. Ovšem musí se úžeji organisovati a své zájmy vydatněji hájiti, než činí posud. Musí si dále osvojovati vyšší vzdělání, jako naopak zas každý akademicky vzdělaný člověk má si získati i hospodářských vědomostí, má prý »přiučiti se řeči podnikatelů«. Autor výslovně tu zdůrazňuje nauku o soukromém hospodářství (»Privatwirtschaftslehre«) a jest také po ruce s konkrétním návrhem, jak by nauka tato a hospodářské vědění vůbec v inteligenci bylo šířeno.

Dosavadní metody prý nestačí k přesnému zjišťování hospodářských skutečností. Jedině správnou jest metoda, jakou svého času Thünen ve směru tom postupoval, a jeho chce autor následovati založením t. zv. Thünenova archivu při státovědeckém semináři v Rostokách. Účelem tohoto má býti dle autora pozorování hospodářských skutečností v jednotlivých podnicích a »jich proměňování ve vědu za použití co možno přesných srovnávacích metod« (»Die so festgestellten Tatsachen sind unter Anwendung möglichst strenger vergleichender Methoden in Wissenschaft zu verwandeln«). Takové hospodářské skutečnosti nejlíp pak lze prý vyšetřiti z obchodních knih podnikatelů.

Nutno přiznati, že celý tento návrh autorův jest dosti nejasný. Patrně klade váhu na získání poznatků teoretických z oboru jevů soukromohospodářských, co však míní svou srovnávací metodou na základě obchodních

knih, toho vysvětlení zůstal prozatím dlužen. Vůbec celá práce obsahem i formou dosti sklame. Dokonce však není »neustrannou úvahou«, jak na titulu býti se chlubí.

C. H.

Liebig E. D. von, Beiträge und Vorschläge zum Problem der Kredit-Versicherung. Berlin 1905.

Ve formě pojišťování hledí prozíravý duch lidský čeliti možným nepříznivým účinkům jednotlivých pro postiženého nahodilých, tudíž i v jednotlivém případě svého vzniku nenadálých skutečností tím způsobem, že účinky tyto mají býti odstraněny anebo aspoň zmenšeny, že se rozdělí na řadu případů, v nichž sice stejné hrozí nebezpečí, ale nebezpečí to vskutku nenastane anebo alespoň ještě nenastane (Wagner.) Některé z nepříznivých těchto skutečností hrozí každému hospodářskému subjektu (požár, úraz, smrt), některé pouze určitému druhu jich, po případě hrozí jim měrou takovou, že vznikem svým úplně podmílají základy jejich hospodářské činnosti. Sem náleží zejména nedostatek úvěru příslušníků stavu obchodnického, živnostenského a rolnického, osob kapitálem slabých, jsou-li v hospodářské činnosti své odkázáni pouze na používání cizích kapitálů. Tomuto nedostatku má býti odpomoženo pojišťováním úvěru, o němž jedná též spis nahoře uvedený. Spisovatel užívá při tom způsobu, jenž se velice zamlouvá, vykládaje v prvních dvou kapitolách krátce ale přehledně o podstatě úvěru a účelu resp. rozdělení jeho, opíraje se dle vlastního udání o Kniese a Wagnera; výklad ten má ovšem ten účel, aby blíže označil pouze ten druh úvěru, s jehož pojištěním blíže zamýšlí se obírat, totiž s »úvěrem výrobním sloužícím k opatření kapitálu oběžného a při němž však nejedná se o vlastní produkci statků, nýbrž »kterým má býti uskutečněna žádoucí pomoc při převodu a oběhu statků, »tedy s úvěrem obchodním a to především s úvěrem, jež poskytuje to- »várník velkoobchodníku, dále tento obchodníku střednímu a malému, s úvěrem »krátkodobým, jenž poskytuje se po dobu procesu odbytového.« Z toho vidno, že úvaha jeho o pojišťování úvěru obmezena pouze na určitou kategorii subjektů hospodářských.

V kapitole o přispěvcích k dějinám pojišťování úvěrového obírá se pouze těmi případy, jichž posavadní literatura posud se nedotkla, zejména o nichž krátce před tím vyšlý spis Dra *Herzfelda*: »Das Problem der Kreditversicherung mit besonderer Berücksichtigung der berufsmässigen Auskunftsertheilung und des aussergerichtlichen Vergleichs« se nezmínil. V příčině této v první řadě zabývá se zapomenutým dobrým zdáním vídeňského advokáta Dra Herm. *Brabbée*, k němuž se později znovu vrací, projektem, s nímž k doporučení rak. ministerstva obchodu seznámila se r. 1889 vídeňská obchodní a živnostenská komora, jenž však krátce po té upadl v úplné zapomenutí. Oproti tomuto projektu staví pokusy a ukázky, jež vyrostly na půdě říše německé a jsou povahou svojí od projektu onoho úplně rozdílné. Tak zejména snahu, aby pojišťování úvěrové uskutečnilo se cestou společenstevní, při níž by jednotliví účastníci jako solidární dlužníci i plátcí skládáním určitého procenta čistého zisku snažili se navzájem čeliti rozpakům vznikajícím z případných úpadků, po případě mírnili následky podobných katastrof poskytováním dlouhodobých zúročitelných i nezúročitelných záloh,

po případech v určitých případech i příplatky à fonds perdu. Snaha tato byla pouhým neuskutečněným přáním svých původců.

Konkretních rysů dle autora nabyly pokusy dvou londýnských, dvou amerických a jedné německé (hamburské) pojišťovací společnosti, které pojišťovacími obchody tohoto druhu se zabývají, aniž by však snad docílily nějakých značnějších úspěchů na poli tomto. Společným znakem těchto obchodů pojišťovacích je, že věřitel vystupuje zde jako kandidát pojištění, jenž udáváje obor svého obchodu i druhy zboží, posavadní i příští odbytiště, informace, jichž by snad svého času pojišť. společnost mohla neb chtěla po užití, svým zákazníkům snad povolené nejzazší platební lhůty, nedoplatky z posledního roku obchodního atd.: poskytuje společnosti pojišťovací možný obraz o úhrnné výši úvěru i úvěru jednotlivým zákazníkům poskytovaného nebo poskytnutého a tímto způsobem u společnosti pojištěného. Ze skutečnosti však, že pojišťovatel neví, jací jsou zákazníci pojištěného, za jichž solvenci onen ručící má, že nezná poměru, v jakém zákazníci ti na deklarovaná odbytiště jsou rozděleni jakož i míry odbytu samého: dochází spisovatel úsudku, že nikoli věřitel, tedy osoba, která úvěr poskytuje, nýbrž dlužník, osoba tedy úvěr hledající musí býti osobou pojištěnou. Tím způsobem vrací se spisovatel ke projektu *Brabbée-ovu* a opírá výklady své o uvedený princip ve jmenovaném dobrém zdání vyslovený. Provedení myšlenky lze si představit tím způsobem, že dlužník, jenž pojistiti se chce, v dotčeném návrhu vyloží své poměry dle určitých směrů, tak že pojišťovatel má možnost převěřiti se o prostředcích, povaze, schopnostech, způsobu života a p. navrhovatele a vydati mu žádoucí pojistku, při čemž dle výsledku svého převěření sumu úvěru, kterou má pojistiti buď zredukuje anebo bez udání důvodu na návrh nepřistoupí. Pojistka vystaví se pojištěnému tím, že mu pojišťovna garantuje žádaný úvěr a vydá mu garanční list buď na celou sumu pojištěnou anebo několik jich na určité zlomky sumy té proti potvrzení příjmu o tom, že mu gar. list byl vydán. Potřebuje-li nyní pojištěná osoba úvěru, dá prodáváči (a listy garanční mají býti obmezeny pouze na hrazení pohledávek z dodávek zboží) na místě placení list garanční. a prodáváč dá jej dále jako hotové peníze svým dodavatelům, ale jen jim, anebo je podrží ve své portefeuille, až dostaví se doba splatnosti (3—9 měs.), může jej však ihned diskontovati u pojišťovatele (zpravidla ovšem společnosti pojišťovací). Držitel takových listů garančních obrátí se nyní na pojišťovatele, jenž mu nejpozději v den splatnosti listu garančního jeho pohledávku vyplatí, kdežto pojištěný položky, za které platil listy garančními, v den splatnosti zaplatí pojišťovateli. Při tom den splatnosti pro pojištěného jest dřívější, nežli pro pojišťovatele, aby tento měl po ruce dostatek hotových peněz pro ten případ, když by mu garanční listy k výplatě byly předloženy. Pojištěný musil by ovšem pojišťovatele vedle premie pojišťovací, odškodniti způsobem jiným, zejména vydáním směnek, závazkem k podrobení se okamžité exekuci a p. a pojišťovatel platil by pojišťovací sumu pouze tenkrát, když by pojištěný byl k placení neschopným.

Spisovatel sám připouští, že by obchody takovéto stěží bylo lze považovati za obchody pojišťovací, ale dovozuje ze zařízení toho pro dlužníka

výhody, jež jen pojištění úvěru jeho může poskytnouti, zejména tedy možnost, že dostane zboží lacinější, poněvadž dodavatel jeho má jistotu, že bude zaplacen, a dále že i obchodní firmy nejsolidnější z různých příčin mohou ocitnouti se na kraji záhuby, tak že pojištění takové od konkursu zachrániť může. Přes to ovšem nedoufá sp., že by pojištění úvěru i v této formě dalo se uskutečniti, poněvadž dobré firmy by se ho z pochopitelných příčin vzdalovaly, kdežto firmy nejisté stěží by zase našly přijetí u společnosti pojišťovací.

K vlastním výkladům (53 str.) připojeny jsou vzorce garanční listiny jakož i znění stanov a pod. existujících společností úvěr pojišťujících spolu s přehledným srovnáním jednotlivých ustanovení pojistek společnosti hamburské (Hanseatische See- und Allgemeine Versicherungsgesellschaft in Hamburg) za léta 1900—1903.

O stejný princip, totiž že nikoli věřitel, nýbrž dlužník má největší zájem na tom, aby jeho úvěr byl pojištěn, opřena jest přednáška Dra *Kubička* uveřejněná v *Zemědělské Politice* (III. roč. 3. čís.) o »Hypotekárním pojišťování jako prostředku k odklizení dluhů pozemkových« s tím ovšem rozdílem, že zde moment pojištění daleko více přichází k platnosti. Majitel hypotéky pojistí se na život nebo na dožití na sumu kapitálu, jenž váže na jeho hypotéce po případě jenž teprve právě má býti na usedlosti jeho knihovně zjištěn (chce na př. vyplatiti dědické podíly, meliorovati a p.) a platí vedle úroků po případě i dávek anuitních ještě zvláštní premii vypočtenou dle zásad pojištění životního. Když pak pojištěný zemře nebo dožije se určitého věku, splatí se tím i dluh hypotekární, jež pojišťovna jako pojištěný kapitál zaplatí, tak že do pozůstalosti majitele hypotéky, zejména tedy rolníků, přejde usedlost úplně bez dluhu. Všeobecným provedením pojišťování tohoto druhu docílilo by se v době jednoho až dvou lidských věků úplného odklizení dluhů pozemkových —š.

Dr. *Josef Gruber*: *O komorách obchodních a živnostenských.* (Sbírka živnostenských přednášek. Vydává obchodní a živn. kom. v Praze. Č. I. — 49 str.)

O vývoji živnostenského zákonodárství v Rakousku a cílech reformy živnostenské. (Též sbírky č. II. — 87 str.)

Název sbírky, v níž byly tyto dvě přednášky uveřejněny, ukazuje již účel jejich. I také původ svůj vzaly z přednášek, které spisovatel konal v kursu pro funkcionáře živnostenských společenstev v Praze r. 1904. druhá arci spolu z přednášek jeho na brněnském národohospodářském kursu pro učitele r. 1900. Účel spisků tedy, jako byl účel přednášek, popularisující. Leč tou charakteristikou by věcný ráz a význam jich obsahu nebyl ještě vystižen. Vyznačujet spisovatele dvojí výhodná vlastnost pro podobnou slovesnou práci: nemalá praktická obeznámenost s poměry živnostenskými a neméně dokonalá znalost vědecké literatury příslušné spojená s objektivním duchem nazírání vědeckého. Třeba tedy neměly sloužiti vědeckým účelům, jsou přece vědeckými v tom rozumu, že venkoncem jsou prodchnuty vědeckým nazíráním. I značí se ono především v tom, že bere spisovatel na pomoc objektivně zjištěné skutečnosti a že praktické úvahy z nich čerpané nejsou

zpovšechnováním jistých jednotlivých fakt z celku skutečnosti jednostranně vytržených, nýbrž vyplývají z věcného rozboru všech příslušných fakt. V této příčině je zejména spisek druhý pro písemnictví naše velmi cenný. Vypisuje pěknými rázovitými přehledy obraz starších zřízení živnostenských se zvláštním zřetelem na dějiny zřízení živnostenského v zemích rakouských, vznik živnostenského řádu z r. 1859 a ráz jeho i předchozích osnov, původ a povahu změn, jež nastaly novým zákonodárstvím r. 1883 a 1897 a 1902 i připojuje charakteristiku živnostenských řádů platných nyní v Anglii, Francii, Německu, Rusku a Uhrách. Na to pak v druhé části rozbírá tak řečenou otázku maloživnostenskou především se zřetelem k řemeslům. Tu právě vyniká spisek duchem kritického rozboru, který paušální tvrzení o úpadku řemesel zkoumá, liše úpadek řemesel od úpadku jednotlivých řemesel, na různých jejich skupinách a jejich poměru k potřebám konsumentův i k výkonům velko-průmyslu. Neméně věcně probírají se dále jednak požadavky a tužby pronášené řemeslnictvem a vyšetřuje se možný dosah pomoci státní atd. Zdravá, užitečná četba netoliko pro řemeslníka neb kruhy bezprostředným zájmem k otázkám těm poutané, ale rovněž pro ty, kterým z jakékoliv jiné příčiny na objektivním poučení záleží. Rozumně a mužně projevuje spisovatel také svůj názor o agitačním hesle decentralisace zákonodárství živnostenského. I spisek o komorách obchodních má důležitost pro širší kruhy. V českém písemnictví nenajde se jinde tak zevrubné sestavení působnosti obchodních komor, které se opírá o ustanovení zákonů různých. Najde však se ve spisku i nástin zřízení zájmových zastupitelstev obdobných ve státech jiných a konečně ryze věcný výklad, statisticky doložený, o rázu českých komor, pak o požadavku šesté komory pro král. České a i kritické posouzení rozšířeného hesla o zřízení zvláštních komor živnostenských, toto zejména i s hlediště národního. Tak skrývá se pod napsím prvého spisku mnohem víc než název dává tušiti. Konečně jest s díkem uznati přehled literatury na konci obou, zvláště však druhého spisku, přehled hlavních zjevů literatury cizí a podrobný výkaz domácí, kterýž posléz řečený vykazuje nemalé bohatství pojednání našimi odborníky napsaných o příslušných otázkách, autorem samým i jinými, zvláště mladšími. Přehlídku věru potěšitelná. Doporučuji obě knížky zvláště mladšímu právníctvu. B.

